

RECENZIJE, PRIKAZI, INFORMACIJE O PUBLIKACIJAMA — REVIEWS AND INFORMATION ON PUBLICATIONS

Dragotin Cvetko: Slovenska glasba v evropskem prostoru, Slovenska matica, Ljubljana 1991, 506 str.

Prošlo je već više od trideset godina otkako je akademik prof. dr. Dragotin Cvetko završio svoje veliko djelo *Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem*, koje je tada bilo objavljeno u tri opsežne knjige. Kada ga je počeo pripremati bio je — o tome svjedoči predgovor — potpuno svjestan da mu neće biti moguće u cjelini realizirati opće važeću metodu koja se sastoji u tome da povijesti pojedinih područja kulturne djelatnosti nastaju kao rezultat opsežnih i brojnih prethodnih monografskih studija, jer takvih kod nas, u glazbenoj historiografiji, skoro da i nije bilo. Bilo je, stoga, neophodno odabrati put koji se djelimično razlikuje od uobičajenog, ako se htjelo u dogledno vrijeme doći do povijesti vlastite, slovenske glazbe. Usprkos mnogim teškoćama uspjelo mu je ovladati ogromnom građom, otkrio je niz do tada posve nepoznatih slovenskih glazbenika i unijeti svjetlo u razdoblja koja su bila još u potpunosti zavijena u tamu. Autor, međutim, na taj svoj rad nikako nije gledao kao na nešto konačno; u predgovoru je naglasio da je to tek osnova i ishodište za buduća nastojanja, te da je to i glavna namjena djela.

Otada, pa do danas, u nas se razvila već vrlo intenzivna i sistematska muzikološka aktivnost kojoj je prof. Cvetko dao podsticaj kao znanstvenik i učitelj, a njenim se rezultatom ukazuju niz specijalističkih povijesnih rasprava i izdavanje spomenika glazbene kulture u Sloveniji. Zbog toga se već dugo osjećala potreba da se dosadašnja nastojanja na tom području sažmu u sintezu višeg reda, u djelo koje bi prikazalo rast naše glazbene kulture sa širokog razvojnog aspekta. Teškog zadatka da ispuni tu prazninu poduhvatio se, sa svom odgovornošću, prof. Cvetko, koji je kao autor brojnih važnih djela s područja povijesti slovenske glazbe, zapravo, bio predodređen za njegovo rješavanje. Njegova knjiga *Slovenska glazba v evropskem prostoru* izašla je nedavno u izdanju Slovenske matice u Ljubljani.

Opsežan i višedimenzionalno koncipiran rad obuhvaća sve manifestacije glazbene aktivnosti od dolaska Slovenaca u novu domovinu pa do danas. Upoznaje nas tako ne samo sa glazbenim stvaralaštvom našeg čovjeka u pojedinim razdobljima nego i s razvojem glazbene reprodukcije, njezinim različitim organizacijskim oblicima, glazbenim odgojem te teorijskom i glazbenoznanstvenom misli. Valja priznati da je ovu raznolikost građu autoru uspjelo posve prirodno, promišljeno i logično raščlaniti. Nakon što je ocrtao prvobitno glazbeno izražavanje naših predaka u vrijeme njihova naseljavanja i pokršćavanja te širenje liturgijske glazbe i svjetovnog muziciranja na tlu Slovenije sve do kraja srednjeg vijeka, raspravlja o glazbenoj situaciji u 16. stoljeću i o utjecaju reformacije na glazbeni rad, pri čemu se detaljnije zaustavlja na renesansnim skladateljima koji su djelovali na protestantskoj i na katoličkoj strani. Nižu se poglavlja koja prikazuju poticaje za rekatolicizaciju glazbe, stvaralaštvo rane i srednje barokne faze, blistavi uspon produkcije i reprodukcije u kasnom baroku i, konačno, razvojne dileme do kojih dolazi u vrijeme postupna odumiranja ovoga stila u drugoj polovici 18. stoljeća. U nastavku, autor se usredotočio na afirmaciju i razvoj klasicizma te ocjenu njegovih reproduktivnih i tvoračkih dosega. Slijedi, potom, osvjetljavanje novih razvojnih vidika povezanih s pojavom romantike u našem koncertnom i kazališnom životu. To je, ujedno, i vrijeme kad se mogu zapaziti prvi pokušaji oblikovanja slovenskog nacionalnog izraza kome je posvećena posebna pozornost. Nju posvećuje i u slijedećem poglavlju u kome se bavi onim promjenama u glazbenom radu koje su proizašle iz svjesne nacionalne orijentacije, širokom afirmacijom romantike i ponovnim približavanjem slovenske glazbe kraja 19. stoljeća i početkom 20. evropskom glazbenom događanju, obilježenim radom skladatelja koji je usmjeren prema novom romantizmu i, djelomično, impresionizmu. U to se doba u slovenskoj glazbi javljaju već i zameci modernih pravaca, koji su dostigli puni razmah nakon prvog svjetskog rata. Otada su se sistematski afirmirale; prekinuo ih je jedino drugi svjetski rat i nakon njega desetljeće socijalističkog realizma, dok su, potom, opet nesmetano procvale da bi se u svojoj raznolikosti razvile u našim danima. Sav taj zamjetni i raznoliki rad predmet je raspravljanja u toku zadnja tri poglavlja.

Naslov koji je autor odabrao za naznačeni sadržajni okvir bez sumnje je opravdan, jer u djelu razgovjetno i jasno zagovara tezu o nedjeljivosti odnosno ovisnosti razvoja slovenske glazbe od razvoja zapadnoevropske. Kroz cijelu se knjigu provlači poput crvene niti uspoređivanje naših prilika, naših glazbenika i njihovih dosega s drugim sredinama, gdje su mogućnosti za procvat glazbene umjetnosti bile mnogo pogodnije. Na taj način osvjetljavanje naših slovenskih prilika u okvirima svjetskih događanja postaje ne samo potpunije nego i strože, a time, vjerojatno, i objektivnije. Lokalnom se razvoju na taj način ne uskraćuje važnost, a komparacija nas u pojedinim epohama postavlja i više nego što smo to bili ranije pretpostavljali, ma da nas s druge strane povijesno pravedno omeđuje u smislu srednjeevropske arene. Za realnu ocjenu naše kulturne povijesti ovakva motrišta bez sumnje su nam vrlo potrebna.

»Slovenska glasba v evropskem prostoru« plod je autorovih dugogodišnjih vlastitih istraživanja i stajališta koja iz njih proizlaze. I pored širine koncepcije koja isključuje bavljenje podrobnostima, to je egzaktno znanstveno djelo. U njemu su kritički vrednovani svi rezultati do kojih je do sada stigla glazbena historiografija u nas, a posebno je važno naglasiti da je autor brižljivo uzimao u obzir i najnovije istraživačke rezultate. Tako je knjiga bitno dopunjena novom građom koja se ne može naći ni u *Stoletjima slovenske glasbe* istog autora iz 1964, niti u njegovoj *Histoire de la musique slovene* iz 1967. Tako se, na primjer, kao posve nove osobnosti u starijem periodu pojavljuju Ljubljanci Franciscus de Pavonibus, orguljaš i notar u Dubrovniku, te Jurij Prenner koji je djelovao u Austriji, a svojim se motetima, pisanim nizozemskom tehnikom, afirmirao u tada uglednim glazbenim izdanjima. Naravno, ovdje je i produbljen skladateljski lik Jacobusa Gallusa; doznajemo, nadalje, mnogo što o stvaralaštvu protestantskih glazbenika, kao što su Wolfgang Striccius ili Mariborčanin Daniel Lagkhner, te o radu Amandusa Ivančiča ili Jakoba Zupana, dvojice znakovitih predstavnika prelaznog razdoblja između zamiranja baroka i uspona klasicizma. Što se tiče novijeg i najnovijeg razvoja u 20. stoljeću, valja napomenuti da tako cjelovite i plastične slike suvremenih glazbenih nastojanja, slike koja daleko nadilazi informativni okvir, kod nas još nije bilo. Ćrtavanje skladateljskog rada poslije 1918, podijeljeno u tri opsežna poglavlja, naslovljena »Između tradicije i nove orijentacije«, »Ulazak u modernu« i »Poslijeratne generacije«, vrlo je uspješno. Takva je podjela, naime, dovoljno elastična i vodi računa o individualnim razlikama, kao i o miješanju različitih stilova kod pojedinih stvaralaca. Dobro je i to što je autor posvetio dovoljno pozornosti pitanju afirmacije najnovijih i najradikalnijih skladateljskih tehnika, jer je tek njima slika sadašnjosti posve zaokružena. Posebnu težinu cijelom radu daje realno i bez romantičkog sentimenta pisan zaključak (»Razvojni odnosi«) koji jasno predočava koliko su Slovenci primali utjecaje i rezultate sa strane, a koliko su sami obogatili evropsko glazbeno stvaralaštvo. Knjizi je na kraju dodat i opsežan, svrhovito sastavljen sažetak na engleskom jeziku (43 strane, prevod Anne Čeh), koji će i strancu pružiti sve bitne informacije o našoj glazbi.

Ovom knjigom u kojoj nema bilježaka, nego je samo na kraju pojedinih poglavlja naveden bogat izbor literature, prof. Cvetko je dao nov i važan doprinos slovenskoj muzikološkoj literaturi. Pisana je živo i neposredno, u stajalištima je pročišćena i produbljena, misli se logično i čvrsto povezuju i slijede jedna drugu. Iako se radi o znanstvenom načinu obrađivanja građe, on je takav da i širem krugu obrazovanih ljudi omogućava praćenje i uvid u bogatstvo slovenske glazbene prošlosti i sadašnjosti.

Jože SIVEC
Ljubljana